

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการประเมินผลโครงการเชิงเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรที่อาศัยอยู่ในเขตโครงการชลประทานลำปางรอง อำเภอโนนดินแดง จังหวัดบุรีรัมย์ โดยมีรายละเอียดในการศึกษาดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูล
5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาเป็นเกษตรกรในอำเภอโนนดินแดง ที่อยู่ในเขตโครงการชลประทานลำปางรอง และเจ้าหน้าที่โครงการชลประทาน แบ่งออกได้ 3 กลุ่มด้วยกันได้แก่

1.1 เกษตรกรทั่วไปประกอบด้วยประชากร 2 ตำบล คือ ตำบลโนนดินแดงและตำบลส้มป่อย ซึ่งอาศัยอยู่ในเขตโครงการชลประทานลำปางรอง และได้รับน้ำจากโครงการชลประทานลำปางรองในการทำกิจกรรมในการดำรงชีวิตต่างๆ จำนวน 21 หมู่บ้าน 3,893 ครัวเรือน กลุ่มประชากรเป็นหัวหน้าครัวเรือนที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก

ตาราง 1 แสดงจำนวนครัวเรือนที่มีพื้นที่รับน้ำชลประทานในอำเภอโนนดินแดง
จำแนกตามตำบล

ตำบล	จำนวนหมู่บ้าน	จำนวนครัวเรือนในเขตรับน้ำ
1. ตำบลโนนดินแดง	14	2,988
2. ตำบลส้มป่อย	7	905
รวม	21	3,893

จากตาราง 1 พบว่า จำนวนครัวเรือนในอำเภอโนนดินแดงที่ได้รับน้ำชลประทาน
 อ่างารอง มีทั้งสิ้น 3,893 ครัวเรือน โดยแบ่งเป็นครัวเรือนที่อาศัยอยู่ในตำบลโนนดินแดงจำนวน
 2,988 ครัวเรือน และที่อาศัยอยู่ในตำบลสัมปอจำนวน 905 ครัวเรือน

ตาราง 2 แสดงหมู่บ้านและจำนวนครัวเรือน จำแนกตามตำบล (สำนักงานทะเบียนอำเภอ
 โนนดินแดง. 2543)

ชื่อหมู่บ้าน	หมู่ที่	จำนวนครัวเรือน	ตำบล
บ้านโนนดินแดง	1	291	โนนดินแดง
บ้านโนนดินแดง	2	221	โนนดินแดง
บ้านโนนดินแดง	3	124	โนนดินแดง
บ้านโนนดินแดง	4	387	โนนดินแดง
บ้านโนนดินแดง	5	375	โนนดินแดง
บ้านโนนดินแดง	6	263	โนนดินแดง
บ้านโนนดินแดง	7	194	โนนดินแดง
บ้านโนนดินแดง	8	177	โนนดินแดง
บ้านหนองหงส์	9	254	โนนดินแดง
บ้านชัยสมบูรณ์	10	129	โนนดินแดง
บ้านชัยกะนิ้ง	11	120	โนนดินแดง
บ้านชัยกะนิ้ง	12	103	โนนดินแดง
บ้านโนนดินแดง	13	227	โนนดินแดง
บ้านชัยกะนิ้ง	14	123	โนนดินแดง
บ้านหนองกก	1	121	สัมปอ
บ้านสัมปอ	2	152	สัมปอ
บ้านน้อยสะแกกวาน	3	126	สัมปอ
บ้านโคกคะแบง	4	111	สัมปอ
บ้านโลกกรวด	5	154	สัมปอ
บ้านหนองสะแกกวาน	6	120	สัมปอ
บ้านโคกคะศรีอ	7	121	สัมปอ

จากตาราง 2 สรุปได้ว่า ตำบลโนนดินแดงมีอยู่ทั้งสิ้น 14 หมู่บ้าน บ้านโนนดินแดง หมู่ที่ 4 มีประชากรมากที่สุดคือ 387 ครัวเรือน และบ้านที่มีประชากรน้อยที่สุดคือ บ้านชัยคะเนิง หมู่ที่ 12 มี 103 ครัวเรือน ตำบลสัมปอมีจำนวน 7 หมู่บ้าน บ้านโคกกรวด หมู่ที่ 5 มีประชากรมากที่สุดคือ 154 ครัวเรือน และบ้านโคกตะแบง หมู่ที่ 4 มีประชากรน้อยที่สุดคือ 111 ครัวเรือน

1.2 สมาชิกกลุ่มขององค์กรเกษตรกรทำนาสัมปอ ซึ่งเป็นการรวมกลุ่มขึ้นเพื่อช่วยเหลือกันทางการเกษตรมีสมาชิกทั้งหมด 98 คน จาก 98 ครัวเรือน

1.3 เจ้าหน้าที่โครงการชลประทานลำนางรอง 210 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง

2.1 กลุ่มตัวอย่างเกษตรกรทั่วไป เป็นกลุ่มหัวหน้าครัวเรือนที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม และมีพื้นที่ในการทำการเกษตรอยู่ในเขตรับน้ำของชลประทานลำนางรอง โดยมีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ดังนี้

ขั้นที่ 1 หาขนาดของกลุ่มตัวอย่างเพื่อเป็นตัวแทนประชากร โดยใช้ตารางสำเร็จรูปของ Yamane (1960 : 1088-1089 อ้างใน สุวิมล ศิริกาญจน์, 2543 : 92) จำนวนประชากร ทั้งหมด 3,893 ครัวเรือน เมื่อค่า $z = 1.96$ หรือระดับความเชื่อมั่นประมาณ 95% ค่า คลาดเคลื่อน 5% จะได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างจำนวน 359 ครัวเรือน

ขั้นที่ 2 ใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ทำการแบ่ง ประชากร ออกเป็นกลุ่มย่อยโดยอาศัยเขตการปกครองเป็นตำบล แบ่งออกได้เป็น 2 กลุ่ม คือ

กลุ่มที่ 1 เกษตรกรที่อยู่ในตำบลโนนดินแดง

กลุ่มที่ 2 เกษตรกรที่อยู่ในตำบลสัมปอ

ขั้นที่ 3 นำกลุ่มตัวอย่างที่ 1 และ 2 มาสุ่มแบบ Simple Random Sampling เป็นการสุ่มตัวอย่างหมู่บ้านขึ้นมาตามสัดส่วนจำนวนหมู่บ้านของทั้ง 2 ตำบลในอัตราส่วนตำบลโนนดินแดง ตำบลสัมปอเท่ากับ 4 : 2 จะได้หมู่บ้านในตำบลโนนดินแดง จำนวน 4 หมู่บ้าน และหมู่บ้านในตำบลสัมปอ 2 หมู่บ้าน ในการสุ่มตัวอย่างนั้นตำบลสัมปอจะได้รับการจับสลาก 2 ครั้ง ได้ 2 หมู่บ้าน ตำบลโนนดินแดง จะได้รับการจับสลาก 4 ครั้ง ได้ 4 หมู่บ้าน เมื่อจับครั้งที่ 1 ได้ 1 หมู่บ้านแล้ว นำสลากนั้นคืนในกล่อง เพื่อให้เป็นไปตามโอกาสทางสถิติ แล้วทำการจับสลากหมู่บ้านที่ 2 ขึ้นมา จนครบจำนวนหมู่บ้าน รวมจำนวนกลุ่มตัวอย่าง 6 หมู่บ้าน

ขั้นที่ 4 เมื่อได้กลุ่มตัวอย่างตามขั้นตอนที่สามแล้วนำแต่ละหมู่บ้านมาหาจำนวนกลุ่มตัวอย่างเกษตรกร ใช้วิธีการสุ่มแบบใช้ตารางเลขสุ่ม (Random Number Method) ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามจำนวนครัวเรือน โดยการเปรียบเทียบสัดส่วน ได้กลุ่มตัวอย่างดังตาราง 3

ตาราง 3 แสดงจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างของเกษตรกรทั่วไป

ตำบล	หมู่บ้าน	หมู่ที่	จำนวน ครัวเรือน	จำนวนกลุ่ม ตัวอย่าง
โนนดินแดง	บ้านโนนดินแดง	1	291	87
	บ้านโนนดินแดง	6	263	78
	บ้านโนนดินแดง	8	177	53
	บ้านโนนดินแดง	13	227	68
สัมปอ	น่ายสะแกกวน	3	126	37
	หนองสะแกกวน	6	120	36
รวม				359

2.2 กลุ่มตัวอย่างสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลสัมปอ ใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) และกำหนดโควตา (Quota Sampling) โดยแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มคือ ประธานกลุ่ม คณะกรรมการกลุ่ม และสมาชิกกลุ่ม โดยใช้เกณฑ์กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง คือ จำนวนกลุ่มตัวอย่างหลัก 100 คน ใช้โควตาร้อยละ 15-30 กลุ่มตัวอย่างหลัก 1,000 คน ใช้โควตาร้อยละ 10-15 กลุ่มตัวอย่างหลัก 10,000 คน ใช้โควตาร้อยละ 5-10 (ยุทธ ไกรวรรณ. 2544 : 54) จากสมาชิกกลุ่มกลุ่ม 95 คน ได้กลุ่มตัวอย่าง 37 คน

2.3 เจ้าหน้าที่โครงการชลประทานลำน้ำรอง ใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) และกำหนดโควตา (Quota Sampling) โดยใช้เกณฑ์กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง คือ จำนวนกลุ่มตัวอย่างหลัก 100 คน ใช้โควตาร้อยละ 15-30 กลุ่มตัวอย่างหลัก 1,000 คน ใช้โควตาร้อยละ 10-15 กลุ่มตัวอย่างหลัก 10,000 คน ใช้โควตาร้อยละ 5-10 (ยุทธ ไกรวรรณ. 2544 : 54) จากเจ้าหน้าที่โครงการชลประทาน 210 คน ได้กลุ่มตัวอย่าง 30 คน

ตาราง 4 แสดงจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร	จำนวนทั้งหมด (คน)	เกณฑ์การสุ่ม กลุ่มตัวอย่าง	จำนวนกลุ่ม ตัวอย่าง (คน)
1. เกษตรกรทั่วไป	3,893	ตารางสำเร็จรูป ของ Yamane	359
2. สมาชิกกลุ่มเกษตรกรทำนาสัมปอ แบ่งแยกได้ดังนี้	95	แบบเจาะจง (Purposive Sampling) และ กำหนดโควตา (Quota Sampling)	
2.1 ประชาชนกลุ่ม	1	100%	1
2.2 คณะกรรมการ	15	100%	15
2.3 สมาชิกกลุ่ม	82	25%	21
3. เจ้าหน้าที่โครงการชลประทาน ลำนากรอง (ข้าราชการ , ลูกจ้าง ประจำ และลูกจ้างชั่วคราว)	210	แบบเจาะจง (Purposive Sampling) และ กำหนดโควตา (Quota Sampling)	30
รวมประชากร	4,198	รวมกลุ่มตัวอย่าง	426

3. ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

3.1 ตัวแปรอิสระ (Independent Variable) หรือตัวแปรต้น เป็นตัวแปรที่เป็นเหตุ และทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตามมา ได้แก่

3.1.1 ลักษณะทั่วไปของประชากร

3.1.1.1 เพศ

3.1.1.2 อายุ

3.1.1.3 ระดับการศึกษา

3.1.2 ปัจจัยทางการเกษตร ได้แก่

3.1.2.1 พื้นที่ในการทำเกษตรทั้งหมด

3.1.2.2 ต้นทุนในการทำเกษตร

3.1.3 การดำเนินงานของโครงการ

3.1.3.1 ปริมาณน้ำ

3.1.3.2 การส่งเสริมการเกษตร

3.1.4 การบริหารจัดการ

3.1.4.1 การบริหารจัดการ โครงการ

3.1.4.1 การจัดการน้ำของเกษตรกร

3.1.4.2 การบริหารจัดการกลุ่มเกษตรกร

3.2 ตัวแปรตาม (Dependent Variable) หรือตัวแปรที่เป็นผล ได้แก่

สภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของประชากร ในเขตโครงการชลประทานสำนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ด้านคือ ด้านเศรษฐกิจ และด้านสังคม

3.2.1 ด้านเศรษฐกิจ

3.2.1.1 ผลผลิตทางการเกษตร

3.2.1.2 รายได้ - รายจ่ายทางการเกษตร

3.2.1.3 หนี้สิน

3.2.2 ด้านสังคม

3.2.2.1 การตั้งถิ่นฐาน

3.2.2.2 การรวมกลุ่มทางสังคม

3.2.2.3 การพึ่งตนเอง

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้เป็นการเก็บข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ใช้การศึกษาภาคสนาม โดยมีแบบสอบถาม และการสังเกตขณะที่สอบถาม โดยได้แบ่งแบบสอบถามออกเป็น 5 ตอน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องและเป็นระบบดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับพื้นที่ในการศึกษา ค่าถามได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ พื้นที่ในการทำการเกษตรทั้งหมด พื้นที่ในการทำการเกษตรในฤดูฝน พื้นที่ในการทำการเกษตรในฤดูแล้ง ลักษณะคำถามเป็นแบบเลือกตอบ แบบปลายปิด (Closed Form Questionnaire) โดยให้ทำเครื่องหมาย (✓) ในช่องที่กำหนดให้

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารจัดการของโครงการ ค่าถามได้แก่ ปริมาณน้ำที่ได้รับจากโครงการเพื่อทำการเกษตร การปล่อยน้ำของโครงการแต่ละฤดูกาล ความเหมาะสมของปริมาณน้ำต่อชนิดของพืชที่เพาะปลูก และข่าวสารที่ได้รับจากทางโครงการ ลักษณะคำถามเป็นแบบเลือกตอบ แบบปลายปิด (Closed Form Questionnaire)

ตอนที่ 3 ข้อมูลด้านกระบวนการจัดการของโครงการและของกลุ่มเกษตรกร ค่าถามได้แก่ การมีคณะกรรมการในการบริหารจัดการ การจัดพื้นที่แผนงาน การปฏิบัติตามแผน การประเมินงาน และการนำผลการประเมินมาพัฒนางาน ลักษณะคำถามเป็นแบบเลือกตอบ แบบปลายปิด (Closed Form Questionnaire)

ตอนที่ 4 ข้อมูลด้านเศรษฐกิจของเกษตรกร ค่าถามได้แก่ รายได้จากการเกษตร รายได้อื่นนอกเหนือการเกษตร รายจ่ายด้านการเกษตร รายจ่ายอื่นนอกเหนือจากการเกษตรหนี้สิน และแหล่งเงินทุน ลักษณะคำถามเป็นแบบเลือกตอบ แบบปลายปิด (Closed Form Questionnaire)

ตอนที่ 5 ข้อมูลด้านสังคมของเกษตรกร ค่าถามได้แก่ การตั้งถิ่นฐาน การย้ายถิ่นชั่วคราวของสมาชิกในครัวเรือน การย้ายถิ่นถาวรของสมาชิกในครัวเรือน การรวมกลุ่มทางสังคม และการพึ่งตนเอง ลักษณะคำถามเป็นแบบเลือกตอบ แบบปลายปิด (Closed Form Questionnaire)

ตัวอย่างในการตอบแบบสอบถามมีดังนี้

ตัวอย่าง แบบสอบถาม ตอนที่ 1 เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของประชากร

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ( ) ที่ตรงกับความจริงของท่าน

1. เพศ

(✓) ชาย

( ) หญิง

(ในกรณีที่คุณตอบคำถามเป็นผู้ชาย)

2. พื้นที่ในการทำการเกษตรทั้งหมด (รวมทั้งพื้นที่เช่าทำ)
- ( ) น้อยกว่า 10 ไร่   (✓) 11 – 20 ไร่
- ( ) 21-30 ไร่   ( ) 30 ไร่ ขึ้นไป
- (ในกรณีที่มีพื้นที่ในการทำการเกษตรทั้งหมดอยู่ระหว่าง 11 – 20 ไร่)

วิธีการสร้างเครื่องมือ

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ได้ดำเนินการดังนี้

1. ศึกษาและทบทวนทฤษฎี แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตเกษตรกรในเขตโครงการชลประทานลำปางรอง และค้ำชีซึ่งวัดการพัฒนาคุณภาพชีวิต
2. นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้ามาสร้างแบบสอบถาม
3. นำแบบสอบถามไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิทำการตรวจสอบ ทั้งนี้เพื่อให้ได้คำถามที่ครอบคลุมและตรงสภาพ เป็นกรหาความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม
4. ภายหลังจากให้ผู้ทรงคุณวุฒิได้ตรวจสอบแล้ว จึงนำแบบสอบถามมาปรับปรุงข้อความ เนื้อหาและรูปแบบ เพื่อสร้างเป็นแบบสอบถามที่สมบูรณ์
5. นำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับเกษตรกรในเขตโครงการชลประทานลำปางรอง ซึ่งเป็นโครงการชลประทานที่มีขนาดใกล้เคียงกัน จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 30 คน
6. นำผลที่ได้จากการทดลองใช้แบบสอบถามมาวิเคราะห์ เพื่อตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยหาค่าความเชื่อมั่นด้วยสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach) (สุวิมล ตีรพานันท์, 2543 : 137) ซึ่งมีสูตรคำนวณดังนี้

$$\alpha = \left[\frac{n}{n-1} \right] \left[1 - \frac{\sum s_i^2}{s^2} \right]$$

- α ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น
- n จำนวนข้อของเครื่องมือวัด
- s^2 ผลรวมของความแปรปรวนของแต่ละข้อ
- s_i^2 ความแปรปรวนของคะแนนรวม

7. ปรับปรุงเครื่องมือให้มีคุณภาพ มีความเชื่อมั่นสูงและผ่านเกณฑ์แล้วไปใช้ในการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการศึกษานี้ ผู้วิจัยจะดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิง โดยกระทำในพื้นที่ศึกษา และกลุ่มตัวอย่าง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความละเอียดและมีความเชื่อถือได้เพิ่มขึ้น มีขั้นตอนพอสรุปได้ดังนี้

1. ออกสำรวจพื้นที่ของชุมชนในเขตโครงการชลประทานลำปางรอง
2. ส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์ไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อขอเก็บข้อมูล
3. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม กระทำโดยผู้วิจัยและผู้ช่วยผู้วิจัยลงพื้นที่ศึกษาเพื่อสอบถามกลุ่มตัวอย่าง ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากหัวหน้าครัวเรือน ในเขตรับน้ำของโครงการชลประทานลำปางรอง ตามแผนการสุ่มกลุ่มตัวอย่างที่กล่าวมาแล้ว

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม

ผู้วิจัยได้กำหนดแนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูลดังต่อไปนี้

1.1 แบบสอบถามตอนที่ 1 - 5 วิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้ค่าสถิติพื้นฐาน เพื่อหาข้อมูลเฉพาะของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ พรรณนาความ และเสนอผลการศึกษาคือตารางประกอบคำอธิบาย

1.2 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation) (สุวิมล ตรีภานันท์, 2534 : 159) เพื่อหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรทำนาสัมพันธ์กับเกษตรกรทั่วไป และเสนอข้อมูลเป็นแบบพรรณนาความ

$$r = \frac{n \sum xy - \sum x \sum y}{\sqrt{[n \sum x^2 - (\sum x)^2][n \sum y^2 - (\sum y)^2]}}$$

2. ข้อมูลที่ได้จากการสังเกต

ผู้วิจัยจะนำมาวิเคราะห์ และสังเคราะห์ โดยไม่ใส่ความรู้ลึกของตนเองเข้าไป

สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล

ใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ Pearson's Product Moment Correlation (r)

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
Buriram Rajabhat University